

Δέκα χρόνια μετά το θάνατό του, η σκέψη του Μιχάλη Δερτούζου είναι πιο επίκαιρη από ποτέ .

Στις 27 Αυγούστου 2001 η καρδιά του Μιχάλη Δερτούζου σταμάτησε να χτυπά στο Γενικό Νοσοκομείο της Μασσαχουσέτης, στην πόλη όπου και δίδαξε, μεγαλούργησε και συνέβαλλε στη δημιουργία του Παγκόσμιου Ιστού. Τα χρόνια πέρασαν, η ψηφιακή τεχνολογία αναπτύχθηκε με καταγιστικούς ρυθμούς, εκείνος, όμως, παρέμεινε επίκαιρος. Το όραμα του Δερτούζου για ένα Διαδίκτυο με ανθρώπινο πρόσωπο, σχεδόν ταυτίζεται με αυτό που αποκαλείται web 2.0, ή αλλιώς με την εξάπλωση των κοινωνικών δικτύων. Παράλληλα, οι ψηφιακές «προφητείες» του δεν περιορίζονται μόνο σε αυτό το κομμάτι. Η θέση του για μία τεχνολογία στην υπηρεσία του ανθρώπου και όχι το αντίστροφο, σχετίζεται άμεσα με το επόμενο βήμα της ανάπτυξης του Διαδικτύου, το σημασιολογικό ιστό και την «έξυπνη» αναζήτηση. Για κάποιους, μία έκφανση του Web 3.0. Επίσης, αυτό που κατέγραψε ο Μιχάλης Δερτούζος ως ανθρωποκεντρική χρήση των υπολογιστών είναι βασικός άξονας ανάπτυξης της βιομηχανίας των υπολογιστών. Άλλωστε, τι άλλο σηματοδοτεί η έλευση των tablets παρά την ευκολότερη διεπαφή ανθρώπου και υπολογιστή; Ο φίλος και κουμπάρος του, ο καθηγητής Γιώργος Μητακίδης, σημαίνων στέλεχος της Ε.Ε. σε ζητήματα πληροφορικής και τεχνολογίας και συμμετοχος στη δημιουργία του WWW Consortium, αναφέρει: «Ένα κομμάτι από το έργο του που ποτέ δεν έχασε την ισχύ του είναι η καθαρά επιστημονική του συμβολή. Πολλοί τονίζουν για το Μιχάλη ότι προέβλεψε πολλά πράγματα από αυτά που βλέπουμε σήμερα να συμβαίνουν στο Διαδίκτυο, όπως αναφέρει και ο τίτλος του βιβλίου του, «Τι μέλει γενέσθαι». Αυτό κατά κάποιο τρόπο τον αδικεί γιατί ο Μιχάλης συνέβαλε άμεσα στην πραγματοποίηση των οραμάτων του. Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '90, η θαυμάσια εφεύρεση του Τιμ Μπέρνερς Λη μπορούσε να μην είχε καταλήξει πουθενά αν ο Δερτούζος δεν είχε πάρει κάποιες πρωτοβουλίες.

»Επίσης, η επικαιρότητα της σκέψης του έγγειται και στο γεγονός ότι είχε μία ανθρωπιστική προσέγγιση για την τεχνολογία που στην εποχή της ήταν καινότομα. Δεν έβλεπε τις τεχνολογίες ξεχωριστά από την ανθρώπινη διάσταση. Ας μην ξεχνάμε ότι στις αρχές της δεκαετίας του 90 και πρωτίτερα, αυτός ο διαχωρισμός ήταν σαφής. Οι άνθρωποι του πνεύματος έβλεπαν τους υπολογιστές σαν κάτι ξένο προς την πνευματική διάσταση. Το web 1.0 ένωσε υπολογιστές και αρχεία. Το Web 2.0 ένωσε ανθρώπους, δημιούργησε ένα δίκτυο ανθρώπων και, πλέον, οδεύουμε για το Web 3.0 όπου μιλάμε για την πραγμάτωση του μεγάλου οράματος, μίας παγκόσμιας βάσης δεδομένων της ανθρωπίνης γνώσης. Το όραμα της παν-εγκυκλοπαίδειας του Ντιντερό όπου θα ήταν καταγεγραμμένη όλη η ανθρώπινη γνώση γίνεται μία ζωντανή πραγματικότητα που λειτουργεί με κανόνες της θεωρίας του Χάους. Πίσω από όλα αυτά τα μυαλά και τη γνώση αναδύεται μία αυτοοργάνωση. Αυτό που λένε πολλές φορές κάποιοι συνεργάτες του και έχει αξία σήμερα είναι «τι θα έλεγε για αυτό ο Μιχάλης;» Πώς θα το ανέλυε, με τι διττή του προσέγγιση; Για παράδειγμα, το 1993 οργάνωσε ένα συνέδριο και με κάλεσε να μιλήσω κι εγώ για το πώς θα αντιμετωπίσουμε το δίλλημα μεταξύ ασφάλειας και ιδιωτικότητας. Οι αρχές ήθελαν να έχουν τη δυνατότητα να σπάζουν οποιαδήποτε κρυπτογράφηση και ο Μιχάλης αναζητούσε τις σωστές ισορροπίες ανάμεσα σε αυτό και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Τώρα, το πρόβλημα είναι πιο σύνθετο αλλά η προσέγγιση παραμένει» .

Ο ΜΙΧΑΛΗΣ ΔΕΡΤΟΥΖΟΣ γεννήθηκε στην Αθήνα το 1936. Οι πρώτες εικόνες που είχε σαν παιδί ήταν εικόνες καταστροφής, δυστυχίας και εξαθλίωσης. Η Αθήνα του πολέμου και της κατοχής. Ο πατέρας του, Λεωνίδας Δερτούζος, Αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού από την Άνδρο, έπρεπε να βρίσκεται συνεχώς εν πλω, σε επιχειρήσεις στη Μεσόγειο και στο Αιγαίο. Τον κάλεσε κάποια στιγμή και του είπε: “Παιδί μου, εγώ πρέπει να φύγω. Τώρα εσύ είσαι ο αρχηγός της οικογένειας”...

Θυμόταν ότι έτρεχε μαζί με τη μητέρα του, την περίοδο της κατοχής στα συσσίτια, περιμένοντας στην ουρά για λίγο ψωμί και φαγητό και παντού τριγύρω πείνα και θάνατος. Χρόνια αργότερα θα πει σε μια συνέντευξή του: “Τα εκρηκτικά είχαν γίνει παιχνίδια για μένα. Θεέ μου! Αναρωτιέμαι πώς κατάφερα να επιβιώσω από εκείνη την περίοδο”...

Τα χρόνια πέρασαν, ο πόλεμος τελείωσε και η ζωή στην ταλαιπωρημένη Ελλάδα άρχισε να επανέρχεται και πάλι σε κανονικούς ρυθμούς. Ο Μιχάλης ήταν μοναχοπαίδι. Ήταν καλό παιδί και πανέξυπνος. Οι γονείς του ήθελαν να κάνουν το καλύτερο γι’ αυτόν. Τον έστειλαν στο Κολλέγιο Αθηνών. Ήταν απαιτητικό σχολείο, αλλά όχι με την έννοια του ελιτίστικου. Έπρεπε να το αξίζεις για να μπεις αλλά και για να αποφοιτήσεις. 130 έμπαιναν, 50 κατάφερναν να ολοκληρώσουν. Τα πρώτα τρία χρόνια ήταν μάλλον από τους μέτριους μαθητές. Ο άνθρωπος που τον μετέτρεψε από μαθητή του Γ σε μαθητή του Α, όπως του άρεσε να διηγείται, ήταν ο καθηγητής των μαθηματικών, που μια μέρα στην τάξη τον πλησίασε και του είπε: “εσύ μπορείς να κάνεις σπουδαία πράγματα”, τραβώντας του συγχρόνως την τιράντα και αφήνοντάς την να σκάσει με δύναμη πάνω στο στήθος του. “Πήρα τέτοια τρομάρα”, είπε ο Μιχάλης, “που πήγα σπίτι και άρχισα να διαβάζω μανιωδώς άλγεβρα. Ανακάλυψα ότι δεν ήταν δύσκολα αυτά τα πράγματα. Στο επόμενο διαγώνισμα άριστευσα και έτσι άρχισαν όλα”.

Ο Μιχάλης είχε μια ιδιαίτερη αγάπη στις μηχανικές κατασκευές και στα ηλεκτρονικά. Έτρεχε στο μοναστηράκι για να βρει διάφορα υλικά για κατασκευές. Κατάφερε και έστησε μόνος του ένα πειρατικό ραδιοσταθμό και έκανε εκπομπές μαζί με τους φίλους του στη γειτονιά του στα Εξάρχεια. Χρόνια αργότερα διηγείται για τη λαχτάρα που πήρε όταν είδε μια μέρα στη γειτονιά του το φορτηγό με το ραδιογωνιόμετρο. Κατατσακίστηκε για να προφτάσει να πάει στο σπίτι του να κλείσει τα μηχανήματα.

Από το Κολλέγιο Αθηνών αποφοίτησε το 1954 και εκμεταλλευόμενος μια υποτροφία του Ιδρύματος Fulbright, έφυγε για να σπουδάσει Ηλεκτρολόγος Μηχανικός στο Πανεπιστήμιο του Αρκάνσας. Από το πανεπιστήμιο αυτό πήρε bachelor το 1957 και Master το 1959. Στη συνέχεια υπέβαλε αίτηση και έγινε δεκτός στο φημισμένο Τεχνολογικό Ινστιτούτο της Μασσαχουσέτης (M.I.T.) όπου και ολοκλήρωσε το διδακτορικό του το 1964 και αμέσως προσελήφθη ως Επίκουρος Καθηγητής. Διετέλεσε επί σειρά ετών, από το 1973 έως το θάνατό του το 2001, τακτικός καθηγητής της Επιστήμης των Υπολογιστών και της Μηχανικής στο τμήμα EECS (Electrical Engineering and Computer Science) του M.I.T. Το 1974 ανέλαβε και τη διεύθυνση του προγράμματος M.A.C. του MIT (πρόγραμμα M.A.C. = Multiple Access Computer-Υπολογιστής Πολλαπλής πρόσβασης), το οποίο ήδη λειτουργούσε στο M.I.T. και το μετονόμασε σε Εργαστήριο της Επιστήμης των Υπολογιστών (L.C.S.-Laboratory for Computer Science) “για να ακούγεται λιγότερο ως χάμπουργκερ και περισσότερο σαν εργαστήριο” έλεγε με το ιδιαίτερο χιούμορ του.